

Надія Голуб

*кандидат біологічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини, Україна*

Ірина Клименко,

*студентка факультету дошкільної та спеціальної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла
Тичини, Україна*

**ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У
КОРЕКЦІЇ ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНОГО
НЕДОРОЗВИНЕННЯ МОВЛЕННЯ
СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ**

У сучасних умовах реформування системи спеціальної освіти особливого значення набуває проблема удосконалення корекційної роботи з дошкільниками, які мають порушення мовлення. За даними науковців однією з найпоширеніших мовленнєвих вад у дітей дошкільного віку є фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення, специфіка якого полягає у порушенні процесів формування вимовної системи мови внаслідок дефектів сприйняття та вимови фонем [3, 5]. Розвиток мовлення, що включає вміння чітко вимовляти звуки та розрізняти їх, володіти артикуляційним апаратом, правильно будувати речення, є однією з необхідних передумов навчання у початковій школі.

За дослідженнями різних авторів порушення звуковимови спостерігається у 17–42% дітей дошкільного віку, причому існує стійка тенденція до збільшення цієї вади мовлення [3]. Основною парадигмою розвитку спеціальної освіти дітей із фонетико-фонематичним недорозвиненням має стати індивідуалізація,

диференціація та інтеграція корекційного процесу, що потребує запровадження інноваційних технологій.

Проблемі навчання та виховання дошкільників із фонетико-фонематичним недорозвиненням присвячені науково-методичні дослідження Г. Каше, С. Коноваленко, Т. Філічевої, Г. Чіркиної тощо [3, 5]. Науковці розглядали методи діагностики та корекції фонетико-фонематичних відхилень у дітей старшого дошкільного віку (Т. Філічева, Г. Чіркина) та молодшого шкільного віку (Г. Каше, Л. Спірова, А. Ястребова). У вказаних дослідженнях наголошується на тому, що проведення ранньої діагностики порушень мовленнєвого розвитку та надання належної корекційно-педагогічної допомоги дітям молодшого дошкільного віку має пріоритетне значення [3, 5].

Питання корекційної роботи з дітьми, що мають фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення, розглядаються у працях О. Жильцова, Є. Соботовича, Г. Каше, О. Мастюкової, А. Нікашина, Н. Жукова, Т. Туманова, Т. Філічевої, Г. Чіркиної, М. Шеремет та ін. [2, 3, 5]. Аналіз науково-методичної літератури свідчить про відсутність вітчизняних корекційних програм подолання фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення засобами артпедагогіки, тому тема нашого дослідження не втрачає своєї актуальності.

Метою нашої статті є висвітлення особливостей використання засобів арт-педагогіки у корекційній роботі з дітьми старшого дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення в умовах неперервної освіти.

Наразі арт-терапія розглядається як засіб, що дозволяє контролювати емоційний стан та психічне здоров'я особистості засобами художньої діяльності [1]. Арт-терапія, як інноваційна

технологія у системі освіти, тісно пов'язана із соціальними, психологічними та педагогічними процесами, здатністю до відносної самостійності від складових педагогічного процесу. Тому використання засобів арт-терапії у корекційній педагогіці зумовило виникнення педагогічної арт-терапії [4]. У дослідженнях О. Медведєвої, І. Левченко, Л. Комісарової, Т. Добровольської зазначається, що артпедагогіка на відміну від арт-терапії дає змогу розглядати у спеціальній освіті не тільки художнє виховання, але й всі компоненти корекційного процесу, а саме – розвиток, виховання, навчання, корекцію засобами мистецтва, а також формування основ художньої культури, включаючи в себе найважливіші педагогічні методи [4].

Наші дослідження базувалися на виховному, навчальному та корекційному принципах артпедагогіки. Навчальний принцип направлений на розвиток особистості та засвоєння нею дійсності за допомогою засобів мистецтва, що сприяє формуванню знань та практичних навичок у творчій діяльності. Виховний принцип артпедагогіки формує морально-етичні та комунікативні здібності особистості, що забезпечує її адаптацію у соціумі. Корекційний принцип артпедагогіки направлений на попередження, корекцію та компенсацію мовленнєвих порушень. Діагностика дошкільників із фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення виявила порушення звуковимови, процесу формування фонематичного сприймання та відставання лексико-граматичного розвитку. Мовлення таких дітей характеризувалося наявністю неправильної вимови однієї або декількох груп звуків, змішуванням та заміною фонем. В окремих випадках порушення звуковимови поєднувалося з

невмінням розрізняти фонemi на слух і труднощами звукового аналізу та синтезу, що відображено у багатьох наукових дослідженнях [2, 3, 5]. Ми враховували, що саме ці вади мовлення мають важливе значення для оволодіння письмом, читанням і засвоєння основного матеріалу навчальних предметів початкової школи, тому їх корекція є обов'язковою.

З метою подолання фонетико-фонематичних порушень у дітей старшого дошкільного віку ми використовували у корекційній роботі казкотерапію та пісочну терапію. Казкотерапія, як психологічна технологія, є більш інформативною, ніж повсякденне мовлення, оскільки містить аналогії, символи, метафори. Це сприяє зменшенню напруження та допомагає дошкільникам прийняти самостійне рішення. Казкотерапія дає позитивні результати у корекційно-виховній роботі з дітьми, оскільки сприяє розвитку зв'язного мовлення, подоланню вад звуковимови, дає дітям можливість відчувати впевненість у власних силах, тому її доцільно використовувати у навчальному процесі початкової школи. Заняття з казкотерапії тривалістю 25–30 хвилин ми проводили один раз на тиждень. Систематичність проведення таких занять сприяла закріпленню позитивного ефекту розвитку мовлення дошкільників.

Експериментально доведено залежність розвитку мовлення дітей від ступеня сформованості їх дрібної моторики пальців рук та координації рухів. Саме тому на заняттях ми використовували елементи пісочної терапії. Така корекційна техніка дозволяє розв'язати не тільки мовленнєві, а й психологічні проблеми дошкільників. Її доцільно використовувати під час проведення навчальних і розвивальних занять. Пісочну терапію ми проводили

двічі на тиждень протягом 30 хвилин. Застосування цієї терапії сприяє розвитку всіх психічних процесів – сприйняття, уваги, пам'яті, мислення та зв'язного мовлення. З метою корекції фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення у молодших школярів доцільно проводити пісочну терапію на уроках образотворчого мистецтва.

Отже, використання засобів артпедагогіки коригує вади мовлення дітей дошкільного віку та сприяє підвищенню ефективності засвоєння знань навчальних предметів молодшими школярами.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні інших засобів арттерапії у навчальному процесі початкової школи.

Список використаних джерел

1. Ликова І. О. Програма художнього виховання, навчання і розвитку дітей 2–6 років «Кольорові долоньки» / О. І. Ликова. – Х. : Ранок, 2007. – 128 с.

2. Литвиненко В. А. Корекція фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення дітей дошкільного віку засобами артпедагогіки : навч.-метод. посіб./ А. В. Литвиненко. – Суми : ПП Кубраков С. Г., 2015. – 144 с.

3. Логопедія : підручник / за ред. М. К. Шеремет. – К. : Слово, 2010. – 376 с.

4. Медведева Е. А. Артпедагогика и арттерапия в специальном образовании : учеб. для студ. сред. и высш. учеб. заведений / Е. А. Медведева, И. Ю. Левченко, Л. Н. Комиссарова, Т. А. Добровольская. – М., 2001. – 248 с.

5. Филичева Т. Б. Дети с фонетико-фонематическим недоразвитием. Воспитание и обучение / Т. Б.Филичева, Т. В. Туманова. – М., 1999. – 237 с.